

مشرق و غرب

محل مطبعه راداره :

جغسال اوغلانده امنيت
صندوغى جوارنده
شنگول يقوشنده
۲۲ نومرو

لفظار :

مسلکمه موافق آثار
جدیده مع الممنونیه
قبول اولور
درج ایدلهین آثار اعاده اولماز

دیه ، فلسفه ، علوم ، حقوق ، ادبیات تاریخ ، سیاست و بالخاصه احوال و شئون اسلامیه در بحث ایدر و هفته ده بر نشر اولور .

آبونه بدلی

صاحب و مؤسسلری :

ابوالعلا زین العابدین - ح . اشرف ادیب
تاریخ تأسیسی

در سعادتده نسخہ سی ۵۰ پاره در

قیرلهدن مقوا بورو ایله کوندریلیرسه سنوی
۲۰ غروش فضله آلنیر

۱۰ تموز ۳۲۴

سنه لکی	التی آیلانی	غروش
ممالک عثمانیه ایچون	۶۵	۳۵
روسیه	۶۵	۳۵
سائر ممالک اجنبیه	۱۷	۹

بشنجی جلد

۲۰ ذی الحجہ پنجشنبه ۹ کانون اول ۳۲۶

عدد : ۱۲۰

« وسلم قال کذا وکذا) لفظ لایہ حدیثی سوق ایدیور . ایشته بو
« کبی الفاظی ایراد ایتک خصوصتہ مؤلفہ تماماً متابعت ایتدم .
« شاید بو کتابدہ الفاظ بخاریہ مخالف الفاظ بولنورسہ نسخہ
« اختلافدن نشأت ایتشدیر . »

صاحب اثرک اثر حقندہ کی بوسوزلری مایهتتی ، درجہ قیمتی
لایقیلہ تعریفہ کافیدر .

کندیلکمندن فضله برسوز علاوہ ایتک ایستہم . یالکیز احادیث
شریفہ نبویہی ترجمہیہ نقل ایتکی وسیلہ استشفاع اتخاذ ایدہرک
اختلاس وقت ایتدجہ یازہ جہم شیلری سزہ تقدیم ایدہ جکی وعد
ایدہرم . آنجق بو وعد مقیدمی ایفا ایچون ارباب فضل وکمالک معا .
ونشدہ محتاج اولدیغی شیمیدین بیان ایتکی الزم کوروپورم . زیرا
دکل جوامع الکلم وفصل الخطاب اولان ، منبع وحی وحکمتدن صدور
ایدن اقوال سنیه جناب رسالتنہی بی ، ہرہانکی لساندن ہرہانکی
بر عبارہی دیگر لسانہ نقل ایدرکن قوت وروقتی بر درجہیہ قدر
زائل اولدیغی اربانجہ معلومدر . حالبوکہ ایدیلہ جک ترجمہ لک علی
قدرا لامکان اصلہ قریب اولسنی ، شیوہ لسان عثمانیہ مطابق اولقلہ
برابر اصل شریفہ کی قوتدن ، متانت ادادن امکان مساعد اولدیغی
درجہدہ نصیبہ دار اولسنی کوکلم آرزو ایدر . بناءً علیہ عرض
ایدہ جکم ترجمہ لک سقطاتی اخطار ایدہ جک ذوات کرامہ متشکر
اولہ جہم کبی دہا کوزل بر عبارہ ایلہ ترجمہیہ موفق اولوب محضول
قریجہ لرینی تنزلاً اعلام ایدہ جک حسن سلیقہ اصحابنہدہ آبروجہ
عرض منتداری ایدہرم . بو کبی اخطاراتی ترجمہیہ شکل قطعینی
ویرمکہ خادم اولہ جقندن عادتاً حرزجان عد ایدہ جکم . ومن اللہ التوفیق .

احمد نعیم

صراط مستقیم . احمد نعیم بک قارده شمرہ بوتون جہان اسلام
نامنہ تشکر ایدہرک بو قدر علوی ، بو قدر مقدس ، بو قدر نافع
بر خدمتی اوزرلرینے آلیورلر . واقعا ایش غایت آغیردر . لکن
کندیلرندہ قدرت عرفاندن ، قوت عزمدن . باشقہ بک بویوک بر حسن
نیت واردرکہ شو اوج مزیتک توفیقدن محروم قالمسی قابل دکلدر .
جناب حق « والذین جاهدوا فینا لنہدینہم سبلنا » بویورمیورمی ؟
انشاء اللہ شو صحیفہ لربو کون باشلانان امر خبرک کمال موفقیتلہ بیتیکنی دہ
کورور .

التجريد الصريح لاحاديث الجامع الصحيح

بسم الله الرحمن الرحيم

باب

رسول الله صلى الله عليه وسلم افندمن حضرت ترينہ وحیک
باشلانغیجی نصل اولدیغہ دائردر .

« مقصود منک خارجندہدر . زیرا او کتاب مقدسہ ہر نہ واریسہ
« جملہ سنک صحیح اولدیغی معلوم ومسلمدر . امام نووی رحمہ اللہ
« علیہک شرح مسلم مقدمہ سندہدہ عبارات آتیہیہ تصادف ایدیلور .
« بخاری ایسہ وجوہ مختلفہی بر برندن اوزاق ، متفرق بابردہ
« ذکر ایدر . چوغنی دہ اک مناسب اولق اوزرہ ذہنہ تبادر ایدن
« بابدہ ذکر ایتمز . بوندن طولایی طرق روایتی جمع ایتک وبر
« حدیث ایچون ذکر ایتدیکی طریقہ لک جملہ سیلہ بردن وثوق
« واطمئنان کسب ایلک طالب حدیث ایچون مشکلا شیر . اہ
« ینہ امام نوی دیورک : متأخرین حفاظ حدیثدن بر
« چوقلرینی کوردمکہ بو یوزدن خطایہ دوچار اولہرق صحیحندہ
« موجود فقط ذہنہ تبادر ایدن مواقمہ غیر مذکور اولان بعض
« احادیث بخارینک روایت ایتدیکنی انکار ایدرلر . اہ
« ایش بویلہ اولنجہ بو کتاب معظمہ کی احادیث شریفہی تکرارندن
« خالی اولہرق تجرید ایتکی آرزو ایتدم . حدیثی زحمتسزجہ
« ضبطہ قولایلق اولق ایچون دہ اسانیدی حذف ایتدم . تکرار ایتش
« بر حدیثہ صرہ کلنجہ ایلک دفعہ سندہ قید واثبات ، صوکرہ کیسندہ
« فائدہ لی بر زیادہ وارسہ او زیادہی دہ ایلک دفعہ سندہ کی روایتہ
« علاوہ وفائدہ لی بر زیادہ یوق ایسہ ذکرندن صرف نظر ایتدم .
« بعضاً اولورکہ بر حدیث اولاً مختصراً روایت ایدیلریدہ صوکرہ لری
« دیگر بر روایتلہ دہا مفصل واولکندن فضله موادی حاوی
اولہرق ایراد اولنور . ایشته بویلہ یرلردہ برنجی بی ترک ایدہرک
« فائدہ زائدہ سندن طولایی ایکنجی بی یازدم .

« بردہ بخاری حدیثلری ایچندن یالکیز مسند ومتصل اولانلرینی
« ذکر ایتدم . مقطوع ویا معلق اولانلرینے ایلشمدیکم کبی حدیث
دایلہ تعلق اولیان وایچندہ علیہ الصلاة والسلام افندمن حضرت ترینک
« نام شریفی ذکر اولنمیان اخبار صحابہ وتابعینی دہ ترک ایتدم .
« مثلاً ابو بکر ایلہ عمر رضی اللہ عنہما حضرتک سقیفہ بی
« ساعدهیہ کیتلرینہ واورادہ بینیلرندہ جریان ایدن مکالمہیہ دائر
« اولان حکایہ ایلہ عمر رضی اللہ عنہ حضرت ترینک قتلی قصہ سی ایلہ
« صاحبین کریمینی یانہ دفن اولنمسی حقندہ حضرت عایشہ رضی اللہ
« عنہادن استیذان اوغلنہ وصیت ایتمی وشوری حقندہ کی سوزلری وعثمان
« رضی اللہ عنہہ بیعت قصہ سی وزیر رضی اللہ عنہک دیوننی ویرمک
« اوزرہ اوغلنہ وصیتی کبی شیلری حذف ایتدم .

« بردہ ہر حدیثدہ راویسی اولان صحابینک اسمنی یاد وبخاری
« اسم صحابی بی ہانکی لفظ ایلہ ذکر ایتش ایسہ علی الاکثر او لفظی
« محافظہی اعتیاد ایتدم . مثلاً امام مشار ایلہ بعضاً (عن عائشة) ،
« بعضاً (عن ابن عباس) ، بعضاً (عن عبد الله بن عباس) دیور .
« کذلک بعضاً (ابن عمر) دیدیکی کبی بعضاً (عبد الله بن عمر) دیور .
« بعضاً (عن انس) ، بعضاً دہ (عن انس بن مالك) دیور . کذلک
« بعضاً (عن فلان عن النبي صلى الله عليه وسلم) ، بعضاً (قال قال
« رسول الله صلى الله عليه وسلم) ، بعضاً دہ (ان النبي صلى الله عليه

۱ - مرثیہ شریف

۱ - ترجمہ

عمر بن الخطاب رضی اللہ عنہم شویله جہ دیدیکی روایت اولونیور:
رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم ایشیتدم بیوریوردی کہ: عملہ رک
درجہ قدری آنجق نیتلہ کورہ اولور. هر کسک نصیبی ده آنجق
نیت ایتدیکی شیشہ کورده در. آرتق نائل اوله جنی بر دنیا ویا نکاح
ایده جکی بر قادیسندن طولای هجرت ایتمش کیمسه وارسه هجرتی,
(اللهک ورسولتک رضاسی ایچون دکل), سبب هجرتی اولان شی
ایچون در.

عن عمر بن الخطاب رضي الله عنه قال سمعت رسول الله
صلى الله عليه وسلم يقول: إنما الأعمال بالنيات ۱ وإنما
لكل امرئ ما نوى فمن كانت هجرته الى دينا يصيبها او
امرأة ينكحها فهجرته الى ما هاجر اليه ۲

(۱) بر روایتده (الاعمال بالنيات), دیکرنده (العمل بالنية).
(۲) دیکر روایتده (فمن كانت هجرته الى الله ورسوله فهجرته الى الله
ورسوله ومن كانت هجرته الى دنيا الخ)

۲ - مرثیہ شریف

۲ - ترجمہ

عایشه رضی اللہ عنہا دن شویله جہ روایت اولونیور:
حارث بن هشام رضی اللہ عنہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم دن
«یا رسول الله سکا وحی نصل کلیر؟» دیه صورتی. رسول الله صلی الله
عليه وسلم بویوردی کہ: احياناً بکاچنفرق سسی کبی کلیر. بکا الی آغیر
کلنی ده بودر. بندن او حال زائل اولور اولماز (ملکک) بکا
سویلدیکی ایجه بلله مش اولورم. احياناً ملک بکا بر انسان اوله رق
تمثل ایدر. بنله قونوشور. این ده سویلدیکی ایجه بلله رم. عایشه
رضی الله عنها دیرکه: «رسول الله صلی الله عليه وسلم صوغوغنی پک
شدتلی کونده کندیسنه وحی نازل اولورکن کورمشلکم واردر.
(ایشته اوله صوغوق بر کونده بیله کندیسندن او حال
کچدیکی وقتده شاقاقلندن شاپیر تر آقاردی.

عن عائشة رضي الله عنها ان الحارث بن هشام رضي الله
عنه سأل رسول الله صلى الله عليه وسلم فقال يا رسول الله كيف
يأتيك الوحي فقال ۱ رسول الله صلى الله عليه وسلم احياناً
يأتيني مثل صلصلة الجرس وهو اشد علي فيفصم ۲ عني
وقد وعيت عنه ما قال. و احياناً يتمثل لي الملك رجلاً ۳
فيكلمني فأعي ما يقول. قالت عائشة رضي الله عنها ولقد رأيت
ينزل ۴ عليه الوحي في اليوم الشديد البرد فيفصم عنه وان
جبينه ليتفصد عرقاً. (۱) بر روایتده یا الکرز (قال) (۲) بر روایتده ضم
ایله (فیفصم) دیکرنده ده ضم یاء وفتح صادایله (فیفصم)
(۳) دیکر روایتده (علی مثال رجل) (۴) دیکر روایتده بنای مجهول ایله (ينزل)

۳ - مرثیہ شریف

۳ - ترجمہ

ام المؤمنین عایشه رضی اللہ عنہا دن شویله جہ دیدیکی روایت
اولونیور:
رسول الله صلی الله عليه وسلمك ايلك وحی باشلانغیجی اویقوده
رؤیای صالحه (یعنی صادقہ) کورمکله اولمشدر. هیچ بر رؤیا
کورمزدی کہ صباح آیدینغی کبی واضح و آشکار ظهور ایتسون.
آندن صوکره قلبنه یا لکزلق محبتی القا اولوندی. آرتق جبل حراده کی
غار ایچنده خلوت کزین اولوب اوراده اهلنک نزدینه کلنجهیه قدر
تحنث یعنی تعبد ایدر وینه آزیقلانوب تعبد کیدردی. صوکره ینه
خدیجه نزدینه عودت ایدوب براوقدر زمان ایچون ینه آزیق تدارک
ایدردی. نهایت رسول الله صلی الله عليه وسلمه بر کون غار حراده
بولندی صروده امرحق (یعنی وحی) کلدی: شویله که آکا ملک کلوب
«اقرا» یعنی «اوقو» دیدی. اوده «بن اوقومق بیلم» جوابی
ویردی. ذات اقدس رسالتنهای بویورورکه: «او زمان ملک بنی
آلوب طاقم کسینجهیه قدر صیقیشدیردی. صوکره بنی براقوب ینه
«اقرا» دیدی. بن ده اوکا «اوقومق بیلم» دیدم. ینه بنی آلوب
ایکنجی دفعه طاقم کسینجهیه قدر صیقیشدیردی. «صوکره بنی
براقوب ینه «اقرا» دیدی. بن ده «اوقومق بیلم» دیدم. نهایت

عن عائشة ام المؤمنين رضي الله عنها قالت اول ما بدئ
به صلى الله عليه وسلم ۱ الرؤيا الصالحة ۲ في النوم.
فكان ۳ لا يرى رؤيا الا جاءت مثل فلق الصبح. ثم حجب
اليه الخلاء فكان ۴ يخلو بفسار حراء فيتحنث فيه وهو التعمد
الليالي ذوات العدد قبل ان ينزع الى اهله ويتزود لذلك ثم
يرجع الى خديجة فيتزود لمثلها حتى جاءه الحق وهو في غار
حراء. فجاءه الملك فقال اقرأ ۵. قال ما انا بقارئ.
قال فاخذني فغطني حتى بلغ مني الجهد ۷ ثم ارسلني فقال
اقرأ ۸. فقلت ما انا بقارئ. فاخذني فغطني الثانية حتى بلغ

[۱] دیکر نسخهدده (من الوحي الرؤيا الصالحة) [۲] دیکر روایتده
(الرؤيا الصادقة) [۳] دیکر نسخه (وكان) [۴] دیکر نسخه ده (وكان)
[۵] دیکر روایتده (قلت) [۶] بر روایتده (ما احسن ان اقرأ) دیکرنده
کیف اقرأ) بر دیکرنده ده (ماذا اقرأ). [۷] دیکر روایتده جیمک ضمیله (الجهد)
[۸] دیکر نسخهدده فاسز اوله رق (قلت)

منی الجهد ثم ارسلنی فقال اقرأ . فقلت ما انا بقاری . فاخذنی فغطنی الثالثة ثم ارسلنی فقال اقرأ باسم ربك الذي خلق . خلق الانسان من علق . اقرأ وربك الاكرم الذي علم بالقلم ۹ فرجع بها رسول الله صلى الله عليه یرجف فؤاده ۱۰ فدخل علی خدیجة بنت خویلد فقال زملونی زملونی . فزملوه حتی ذهب عنه الروع . فقال لخدیجة واخبرها الخبر لقد خشیت علی نفسی . فقالت ۱ خدیجة كلا والله ما یخزیک ۲ الله ابدًا . انک لتصل الرحم وتحمل الكل وتکسب ۳ المعدوم وتقری الضیف وتعین علی نوائب الحق . فانطلقت به خدیجة حتی اتت به ورقة بن نوفل بن اسد بن عبد العزی ابن عم خدیجة وكان امراً قد تنصر ۴ فی الجاهلیة وكان یکتب الکتاب العبرانی فیکتب من الانجیل ۵ ماشاء الله ان یکتب وكان شیخاً کبیراً قد عمی . فقالت ۶ خدیجة یا ابن عم اسمع من ابن اخیک . فقال له ورقة یا ابن اخی ماذا ترى . فأخبره رسول الله صلى الله علیه وسلم ۷ خبر مارأی . فقال له ورقة هذا الناموس الذي نزل ۸ الله علی موسى . یا لیتنی فیها جذعاً لیتنی حیاً اذ یخرجک قومک . فقال رسول الله صلى الله علیه وسلم او مخرجی هم . قال نعم لم یأت رجل قط بمثل ما جئت به الا عودی . وان یدرکنی یومک انصرک نصراً مؤزراً . ثم لم ینشب ورقة ان توفی وفتر الوحی .

(۹) دیگر نسخہ لردہ (الذي علم بالقلم) یوقدر .

(۱۰) دیگر بر روایتہ (ترجف فؤاده) وارد اولشدرکہ (وجود شریفندہ کی اتلری تترہ دیکی حالہ) دیکدر .

(۱) دیگر روایتہ یالکز (قالت)

(۲) دیگر نسخہ دہ (ما یخزیک)

(۳) دیگر بر روایتہ (ت) نک ضمیمہ (وتکسب)

(۴) دیگر روایتہ (وكان امراً تنصر)

(۵) دیگر نسخہ دہ (من الانجیل بالعبرانیة)

(۶) دیگر نسخہ دہ (فقالت له خدیجة)

(۷) دیگر نسخہ دہ (بخبرنا)

(۸) بر روایتہ معلوم اولہرق (انزل) دیگر ندہ دہ مجهول اولہرق لفظ جلالیز (انزل)

بنی ینہ آلوب اوچنجی دفعہ صیقیشدیردی . صوکرہ بنی براقوب « اقرأ باسم ربك الذي خلق . خلق الانسان من علق . اقرأ وربك الاكرم الذي علم بالقلم » [۱] دیدی . « بونک اوزرینہ رسول الله صلى الله علیه وسلم (وحی اولونان) یو آیات کریمہنی بالتلقی (قورقودن) یورہ کی تترہ یرک دوندی وخدیجة بنت خویلدک نزدینہ کیرہرک « بنی صاروب اورتکز ، بنی صاروب اورتکز » دیدی . قورقوسی زائل اولنجیہ قدر وجود مبارکنی صاروب اورتکیلر . آندن صوکرہ (حضرت رسول صلى الله علیه وسلم) وقوع حالی خدیجہ بہ نقل ایدہرک « کندی تقسم ایچون قورقودم » دیدی . خدیجہ رضی الله عنها : « اولہ دیمہ ، الله قسم ایدرم کہ الله (ذوالجلال) هیچ بروقتہ سنی اوتاندرماز (محزون ایتمز) . چونکہ سن اقرباکہ باقارسک ، ایشندن عاجز اولنلرک آغیر لغتی یوکلہ یرسک ، فقیرہ ، کیمسہ نک قزاندرمہ میہ جقنی قزاندررسک ، مسافری آغیر لارسک ، حق یولندہ ظہور ایدن حوادث ومہماتہ (خلقہ) یاردیم ایدرسک » . بوندن صوکرہ خدیجہ رضی الله عنها حضرت رسول اکرمی (صلى الله علیه وسلم) برلکدہ آلوب عمزادہ سی ورقہ بن نوفل بن اسد بن عبد العزایہ کوتوردی . بو ذات زمان جاہلیتہ دین نصرانیتہ داخل اولمش بر کیمسہ اولوب عبرانیجہ یازی بیلیر وانجیلدن مشیت الہیہ تعلق ایتدیکی مقدارده اوتہ بری یازارایدی . بردہ ورقہ کوزلرینہ عمی طاری اولمش بر یر فانی ایدی . خدیجہ رضی الله عنها ورقہ یہ « عمروجہم اوغلی ، دیکلہ دہ باق ، قارداشک اوغلی نہ سویلیور » دیدی . ورقہ : « نہ وار قارداشک اوغلی ؟ » دینہ صورونجہ رسول الله صلى الله علیه وسلم کوردیکی شیلری کندوسنہ اخبار ایتدی . بونک اوزرینہ ورقہ دیدی کہ : « بو کوردیکک الله تعالی نک موسی (صلى الله علیه وسلم) ہ نزل ایتدیکی ناموس (اکبر) در (یعنی صاحب سروحیدر) آہ کاشکی سنک دعوت کونلرنده کنج اولدم قومک سنی چیقارہ جقلری زمان کاشکی بر حیات اولدم . » بونک اوزرینہ رسول الله صلى الله علیه وسلم : « اونلر بنی چیقارہ جقلرمی ؟ » دینہ صوردی . اودہ « اوت ، (زیرا) سنک کبی وحی تبلیغ ایتمش هیچ بر کیمسہ یوقدرکہ دشمن پندا ایتسون . شاید سنک دعوت کونلرکہ یتیشیرسہم سکا صوک درجہ دہ یاردیم ایدرم » جوابی ویردی . اوندن صوکرہ چوق نکمدی ورقہ وفات ایتدی وفترت وحی وقوعبولدی یعنی برمدت ایچون وحی انقطاعہ اوغرا دی .

احمد نعیم

[۱] بویات کریمہ نک مآلی :

مخلوقات یارادن رب جلالکک اسم شریفہ اووقو . اورب عظیم کہ نوع انسانی علقدن یعنی پختلشمش قاندن یاراندی . ہر حالہ اووقو کہ سنک ربک قلمہ یازی یازمہنی تعلیم ایدن کرمدهنی نظیر ومثال ، الله ذوالجلالدرہ . الله اعلم